

Ilgesys ir laikas – operos solistės Lauros Latvaitytės-Zaman veiklos variklis

Aurelija BANIULAITIENĖ

„Ilgesys – ta giesmė“, – rašė poetas Paulius Širvys. Ilgesys yra ir tarptautinį pripažinimą pelniusios operos solistės Lauros Latvaitytės-Zaman, kilusios iš nedidelio Liudvinavo miestelio (Marijampolės sav.) ir jau dešimtį metų gyvenančios emigracijoje Vokietijoje, gyvenimo ir kūrybos variklis. Į užsienį Laurą išviliojo meninio tobulėjimo paieškos, o ilgam sulaikė čia sukurta šeima ir atsivėrusios savęs kaip laisvos menininkės įtvirtinimo perspektyvos. Ji teigia, kad po ilgų profesinio pasirengimo ir ieškojimo metų dabar yra jos laikas veikti. Bet jos pastarųjų metų kūryba neapsiriboja vien pasirodymais garsiosiose Europos scenose. Ji siekia skleisti profesionalųjį meną gimtajame Marijampolės krašte ir bendradarbiauti bei atrasti vietos talentus. Su bendraminčiais, iš Marijampolės kilusiais ir tarptautinėje erdvėje kuriančiais menininkais, jau dvejus metus Sūduvos regiono publikai rengia klasikinės muzikos festivalį „Kultūros savaitė“.

L. Latvaitytė-Zaman scenoje Marijampolėje

„Aš niekada nenorėjau emigruoti. Esu patriotiškas žmogus. Mano tėvų šeimoje lietuviška dvasia visada buvo labai stipri. Šeima buvo nukentėjusi nuo okupacijų – mano senelio šeima, tėvai ir brolis, buvo išvežta į lagerius. Pamenu, kaip Atgimimo metais eidavome su mama į slaptus moterų susitikimus, kuriuose dainuodavome liaudies dainas. Mamytė turėjo tautinį kostiumą. Aš mažytė matuodavausi tą karūną su tautinėmis juostomis ir grožėdavausi“, – pasakoja vaikystės prisiminimus. Jau dešimt metų praleidusi emigracijoje, sako gyvenanti ilgesiu ir taikliausiai save apibūdintų kaip besiilgintį žmogų. Baigusi studijas ir tapus laisva menininke tas ilgesys tik sustiprėjo. „Aš gyvenu ilgesiu, man trūksta lietuvių kalbos, kultūros, bendravimo“, – prisipažįsta Laura. Nors išmoko vokiečių kalbą ir geba kalbėti keturiomis užsienio kalbomis, bet vartodama svetimą kalbą jaučiasi lyg avėtų „skolintus batus“. Iki galo atsiskleisti sako galinti tik lietuviškai. „Sapnuoju aš tiktai lietuviškai, svajoju ir kuriu, rašau projektus tiktai lietuviškai. Suprantu gyvenimą lietuviškai, rašau eilėraščius tiktai lietuviškai“, – jausmingai tęsia Laura. Ji pastebi, kad vokiečiai mentalitetu yra labai panašūs, bet vis tiek trūksta lietuviškos dvasios. Nors kaip asmenybė ir kaip profesionalė Vokietijoje ji yra laiminga. Visada norėjo būti laisva menininke ir dabar jaučiasi esanti savame kelyje. Rugpjūtį grįžo iš Londono, kur turėjo puikų koncertą. Dabar ruošiasi į

Sofiją debiutuoti su G. Mahlerio 4-ąja simfonija. O rugsėjis buvo paskirtas Marijampolei, kur su kolegomis surengė antrąjį festivalį „Kultūros savaitė“. Kaip menininkė teigia esanti vienišė, todėl atsirenka laiką bendrauti. O į Lietuvą grįžta ne taip dažnai, kaip norėtų. Dukrytė Marija jau lanko mokykloje trečią klasę, todėl tenka derinti išvykas su jos mokslais. Namai, šeima menininkei yra svarbiausi dalykai šalia muzikos. Liudvinave gyvenantys tėvai yra ta gyvoji Lietuvos dalis, šaknys. Kaip ir mama, lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja, Laura turi lituanistės gyslelę. Prisipažįsta rašanti eilėraščius nuo tada, kai išmoko rašyti. Kuria miniatiūras ir šitas žanras, išraiškingas ir nugludintas, jai labai priimtinas. Mėgsta pati organizuoti koncertus – pati renkasi kūrinius, derina tekstus, scenografiją ir taip kuria istorijas. Gal todėl jai itin patinka *Lied* žanras, nes jame daug poezijos.

Akimirka po koncerto su Klaipėdos kameriniu orkestru.

2018 m. viešėdama Marijampolėje ir dalyvaudama Lietuvos kultūros sostinės renginiuose Laura įsitikino, kaip trūksta gražiems vietos kultūros centro rūmams gero fortepijono, kuriuo galėtų koncertuoti pianistai, ansambliai. Tai yra labai brangu, bet lygiai taip pat svarbu, jei norima propaguoti aukštąją kultūrą, rimtąjį muzikos žanrą regione. Jos įsitikinimu, propaguoti būtina, reikia ugdyti talentus

krašte, kuris davė pasauliui tokio lygio menininkus kaip operos primadona Violeta Urmanavičiūtė-Urmana. Laura pradėjo kalbėti, inicijuoti labdaros renginius ir rinkti lėšas, kad tas instrumentas Marijampolėje atsirastų. Šiuo tikslu dar tais pačiais 2018-aisiais įsteigė savo vardo labdaros ir paramos fondą. Vieno bendro koncerto metu susipažino su kraštiečiu Mariumi Reklaičiu, Anglijos Kenterberio (*Canterbury*) miesto orkestro įkūrėju ir vadovu, ir pasiūlė šią idėją įgyvendinti kartu. Juokiasi, kad abu viduje yra tos lietuviškos ar, geriau sakyti, marijampolietiškos meilės susieti, todėl labai sutapo, dera kartu. Taip iš vieno koncerto jau pernai išaugo visas festivalis. Paradoksalu, bet už tai galima padėkoti ir koronai, kuri, uždariusi visų koncertų duris, atvėrė intensyvesnį bendravimą su Mariumi. Atsirado daugiau laiko planuoti ir išvystyti festivalio veiklas. Prie jųdviejų prisijungė ir iš Marijampolės kilusi šiuo metu Austrijos sostinėje Vienoje gyvenanti talentinga pianistė Kamilė Zaveckaitė. Visų trijų sutarimu šiemet gimė viešoji įstaiga „Marijampolės filharmonija“, nuo šiol savarankiškas festivalio organizatorius. „Magiškasis Marijampolės trio“ šį rugsėjį 10–29 dienomis surengė antrąjį festivalio sezoną su šešiais įspūdingais koncertais. Atidarymo koncerte „Beauštanti aušrelė“ nuskambėjo lietuviška muzika. Parengę J. S. Bacho kūrybos programą su Klaipėdos kameriniu orkestru atlikėjai koncertavo keliose aplinkinėse bažnyčiose. Be orkestro ir fortepijono, šiemet čia skambėjo ir Bacho muzikai atlikti labai reikalingas klavesinas. Festivalio sumanytojai edukacijos tikslais dirbo su talentingais vaikais visos savaitės meistriškumo kursuose. Džiaugiasi, kad pavyko suburti keturias dešimtis ne tik Marijampolės, bet ir visos apskrities – Šakių, Vilkaviškio – meno mokyklų ugdytinių. Šių meno dirbtuvių rezultatas – viename iš koncertų suskambėjęs Sūduvos jaunimo simfoninis orkestras. Kursų organizatoriams labiausiai rūpėjo, kad tie vaikai vienas kitą surastų ir pajaustų, kaip smagu kartu muzikuoti. Ne atgrasyti nuo muzikos, bet pritraukti ir parodyti – galbūt tai jų kelias. Menininkai įsitikinę, kad įgyti klasikinės muzikos įgūdžiai gyvenime jiems visapusiškai pravers. Tai netrukdys ateityje rinktis kad ir ne muzikanto kelio. Galbūt jie taps melomanais visam gyvenimui. Juk klasikinis menas leidžia atsakyti į daugybę filosofinių klausimų. Marijampolės Meilės Lukšienės švietimo centre festivalio bendraautoriai vedė atviras interaktyvias paskaitas pedagogams ir švietimo pagalbos specialistams. Užsienyje pripažintas dirigentas M. Reklaitis pasidalijo turtinga pedagogo patirtimi. Jam tekę ne vienoje Europos šalyje vadovauti vaikų chorams, orkestrams, daug gastroliuoti, dirbti muzikos mokyklose ir vesti pamokas vaikams su negalia. Pati Laura repetavo su choru ir solistais, perteikė įvairiuose Europos meistriškumo kursuose sukauptas žinias apie tai, kaip lavinti vaiko balsą iki

pilnametystės.

Laura su festivalio bendrakūrėjais

Kūrybingoji trijulė jau planuoja trečiąjį festivalį. Juos visus tris sieja noras kurti lietuviškai publikai, atiduoti duoklę Marijampolei ir Lietuvai. Jų festivalius, kurių metu skleidžiamas grynasis klasikinis žanras, lydi sėkmė. „Labai lengva pataikauti publikai. Pavergti ją tikruoju klasikiniu žanru reikia tam tikro įdirbio ir ištvermės“, – sako projekto iniciatorė. Kūrybiniai bičiuliai pasirinko eiti tuo sunkesniu keliu, kuris turi išliekamąją vertę. Kilusi iš nedidelio Liudvinavo miestelio, Laura sako vertinanti paprastumą, mylinti paprastus kaimo žmones. Juk ne vieno iškilaus žmogaus šaknys glūdi mažame miestelyje ar kaime. Todėl ji su bendraminčiais ir vykdo tą misiją – keliauja su orkestru, soliniais koncertais į miestelius kalbėtis su publika, ją šviesti ir prisitraukti. Ne kiekvienas nuošaliau gyvenantis suspėja, turi galimybę nuvykti į koncertą kur nors dideliame kultūros centre, o ateiti į artimiausią bažnyčią gali visi. Dainininkė prisimena, kad ir jos pačios pirmi ryškiausi klasikinės muzikos įspūdžiai buvo iš vaikystėje matyto koncerto Liudvinavo bažnyčioje. Dabar ji ieško tokių vaikų, kaip ji kadaise.

Laura neslepia, kad į muzikos pasaulį ją labiausiai pastūmėjo operos žvaigždės

Violetos Urmanos pavyzdys. Kai būdama maža mergaitė pradėjo mokytis Marijampolės muzikos mokykloje fortepijono klasėje, pamatė ant mokyklos sienos kabantį Violetos portretą. Šeimoje, giminėje nebuvo nė vieno muziko, nors kūrybiškumu mergaitė pasižymėjo nuo mažumės. Pradžioje tėvai net baiminosi šitos profesijos dėl jos neapibrėžtumo, gerai besimokiusiai dukrai siūlė rinktis kitokią karjerą. „Balsas yra kažkas gyvo mumyse ir jis renkasi žmogų, kelią“, – lemties įsikišimu neabejoja Laura. Patys pirmieji jos prisiminimai susiję su garsais – tai radijas ir iš jo sklindantis dainavimas. Ir tai buvę taip užburiančiai gražu! Jau darželyje mergaitė nekantriai laukdavo pianinu grojančios mokytojos žingsnių ir visada būdavo pirma prie jos kojų. Šešiametė pradėjusi lankyti mokyklą per vieną šventę priėjo prie muzikos mokytojos ir pasiprašė į grojimo pamokas. Mamai neliko nieko kito, kaip nuvesti dukrą į muzikos mokyklą, į fortepijono klasę. Kiek vėliau Laura pajuto, kad nori dainuoti. Liudvinavo bažnyčios choras, šventiniai koncertai, „Dainų dainelės“ konkursai jau buvo sėkmingai išbandyti. Aštuoniolikmetė pasirinko studijuoti Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje vokalinį operinį dainavimą. „Ar iš tavęs kas nors išeis, tai niekas iki galo ir nežino, ir to nuspėti neįmanoma“, – samprotauja dainininkė, prisiminusi ilgus studijų Lietuvoje ir Vokietijoje, meistriškumo kursų Italijoje, Prancūzijoje, Anglijoje ir kitur metus. Nors ją dažnai pastebėdavo ir girdavo už gražų lyrinį tembrą, menišką sielą, konkurencijos pakako. Ji neslepia, kad dainininkų pasaulyje atranka yra žvėriška, akademijoje į penkias–šešias vietas kasmet susirenka šimtai pretendentų iš visos Lietuvos. Kai važiuoji studijuoti į užsienį, į tas kelias vietas taikosi keli šimtai vokalistų iš viso pasaulio. Tą patyrė stodama studijuoti Hamburge. Bet ji turi susikūrusi būdą tvarkytis su ta konkurencija. Teigia supratusi, kad visada bus geresnių už tave, tad reikia padaryti geriausia, ką šiandien gali, o rytoj padarysi galbūt geriau. „Mano kelio, mano vietos ir mano laiko niekas negali atimti, – įsitikinusi lietuvė. – Jei dar ne šiandien tavo „Bravo! Bravissimo!“ laikas, tai dirbk ir jis ateis.“ Laura labai atsargiai vertina prašymus tapti kitų vokalo mokytoja, nes tai labai jautri bendravimo sfera. Kiekvienam profesionaliam dainininkui reikia „ausies iš šono“, bet tai ir nepaprastai didelė atsakomybė. Pati Laura ilgai užtruko, kol surado mokytoją, kurį visiškai suprato. Tai įvyko jau po visų studijų, 2015-aisiais Berlyne. Nuo tada iki šiandien ji yra mecosoprano Gundulos Hintz dainavimo studijos narė. „Tik kai balsas „nugula“ į kūną ir ten subręsta, esi pajėgus „piešti“ reikiamas spalvas“, – apie pasirengimo ir dainavimo technikos svarbą kalba solistė.

Festivalio sumanytojai koncertavo su Kauno miesto simfoniniu orkestru.

Jau vienuolikti metai lietuvė operos solistė gyvena Berlyne. Su šeima ieškodama būsto, kuriame galėtų ilgam apsistoti, išsirinko vietą, kuri jai labai primena Lietuvą, netgi gimtąjį Liudvinavą – tėvų namus, sodą. Dabar gyvena beveik parke, atokesniame nuo centro šurmulio, ramybe dvelkiančiame rajone. Aštuonmetė dukra Marija yra didžiausias dainininkės džiaugsmas. Tarpusavyje jos kalbasi tik lietuviškai, Marija save suvokia kaip lietuvę, gyvenančią Vokietijoje. Mergaitę sieja nepaprastai gražus ryšys su lietuviais seneliais, pas kuriuos ir šią vasarą praleido visą mėnesį. Gal dėl to ji gerai lietuviškai šneka, skaito, moka lietuviškų pasakų. Kakė Makė yra mylimiausia Lauros dukros herojė, o mėgstamiausi saldainiai, ledai, duona taip pat iš Lietuvos. Pati Laura mokėsi vokiškai kartu su pradėjusia kalbėti dukra. Ji suprato to neišvengiamybę. Bet jųdviejų kalba yra lietuvių kalba. Moteris sako nesuprantanti, kaip galima sukurti su vaiku glaudų ryšį, jeigu negali kalbėti savo širdies kalba. Lauros vyras ir dukros tėvas yra Vokietijos pilietis, bet jo šaknys Indijoje ir Pakistane. Nuostabu tai, sako Laura, kad jo gimtoji urdu kalba kaip ir mūsų yra kilusi iš to paties šaltinio – sanskrito. Sutuoktiniai abiejų džiaugsmui savo kalbose randa panašių žodžių.

Koncerto akimirka

Vyrauja nuomonė, kad nemažai artistų renkasi vienišių gyvenimą, vengia sukurti šeimą, galvodami, kad tai varžys jų karjerą. Laura teigia priešingai – šeima yra jos stiprybė. Ji mano, kad menininkui naudinga peržengti visus brandos slenksčius. Gimus dukrai ji tvirtina atvertusi naują brandesnį gyvenimo puslapį su dar daugiau spalvų. Tie potyriai labai svarbūs jos kūrybai. „Menininkui reikia gyventi, nes menas ir yra gyvenimas. Tai ir yra tos gyvenimo tiesos, dorybės, ydos, kurias menininkas nori iškelti, – įsitikinusi ji. – Operoje, kantatoje, dainoje vokalistas yra spalva, o ta spalva turtėja su kiekvienu atlikėjo gyvenimišku patyrimu.“

Pabaigai Laura atskleidžia nedidelę paslaptį. „Laura Latvaitytė, lietuvė iš Liudvinavo“ – taip prisistatydama atkreipia dėmesį į iki šiol jos inicialuose dominavusią „L“ raidę. Vyro suteikta pavardė „Zaman“ išvertus iš jo kalbos reiškia „Laikas“. Nors beveik niekas to nežino, bet jai pačiai smagu žengti į sceną su vardu kaip žinia ir paskata: „Laura – Laikas“. Ir priminimu, kad buvo laikas mokytis, ieškoti, nusivilti, kovoti, atrasti, brėsti. O dabar yra jos laikas ant scenos. Laikas veikti, laikas mylėti. To nuoširdžiai jai ir linkime.

Nuotraukos iš Lauros Latvaitytės-Zaman asmeninio albumo. Festivalio renginių nuotraukų autoriai Andrius Burba ir Dainius Čėpla.

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.

www.pasauliolietuvis.lt

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS